

**БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра русского языка**

**Аннотация к дипломной работе
«Лексические заимствования в русском
литературном языке середины – второй половины XVIII в.:
характер освоения и функционирование»**

Борис Кристина Александровна

Научный руководитель –
доцент
Зуева О. В.

РЕФЕРАТ

Дипломная работа имеет объем 51 страницу, а также 55 страниц приложения; включает 29 таблиц, библиографический список, состоящий из 28 источников.

Ключевые слова: РУССКИЙ ЯЗЫК, XVIII В., ЛЕКСИЧЕСКОЕ ЗАИМСТВОВАНИЕ, ЕКАТЕРИНА II, ОСВОЕНИЕ НОВОГО СЛОВА, ТЕМАТИЧЕСКИЕ ГРУППЫ ЛЕКСИКИ.

Объект исследования – заимствованные слова в пьесах, сказках, мемуарах и указах Екатерины II, а также переписка императрицы с Григорием Потёмкиным.

Цель работы – выявление семантических и формальных особенностей заимствованных слов в русском языке второй половины XVIII в. на материале сочинений Екатерины II, а также определение места этих слов в истории русского языка.

Методы исследования: поиск лексических единиц иностранного происхождения, классификация по тематическим группам, аналитическое описание.

Результаты исследования:

1. В изученных сочинениях Екатерины II обнаружено 300 лексических единиц, которые могут быть отнесены к 7 тематическим группам: названия лиц, группы лиц; названия бытовых реалий; названия из сферы искусств; название административных понятий и явлений; общественно-политическая лексика; другое; военная лексика.
2. Установлено, что заимствования преобладают из немецкого, французского и польского(языка-посредника) языков. Также были обнаружены заимствования с английского, латинского, греческого, итальянского, голландского, латышского, турецкого, испанского и тюркского языков.
3. Выяснено, что среди выявленных способов освоения представлены все, традиционно выделяемые в научной и учебной литературе: собственно семантический, фонетический, лексический, грамматический. Преобладает лексическо-фонетический способ освоения заимствований, далее по убыванию идут лексико-фонетико-грамматический, лексико-фонетико-грамматико-семантический, лексико-фонетико-грамматический и калька.
4. Большинство обнаруженных слов до сих находятся в активном запасе. Среди слов, которые находятся в пассивном запасе, преобладают лексические и семантические историзмы. В основном лексические.
5. Изучив по словарям судьбу слов в названных тематических группах, мы обнаружили слова, которые активно использовались в XVIII веке,

но в нынешнее время утратили свою актуальность и не используются даже в языках, откуда пришли. Большинство таких слов было выявлено в группе характеристик лиц по профессии и роду деятельности.

6. Сопоставив тематические группы с работами Екатерины Алексеевны, мы обнаружили, что мемуары содержат заимствования, которые относятся к таким тематическим группам как «название бытовых реалий», «название из сферы искусств», «другое», «название лиц, группы лиц».

В переписке между Екатериной и Григорием Потёмкиным присутствуют заимствования, которые относятся к таким тематическим группам как «общественно-политическая лексика», «название бытовых реалий», «названия лиц, группы лиц», «военная лексика», «морское дело».

В официальных документах преобладают заимствования из таких тематических групп как «названия лиц, группы лиц», «общественно-политическая лексика», «военная лексика», «название административных понятий и явлений».

РЭФЕРАТ

Дыпломная праца мае аб'ём 51 старонку, 55 старонак дадатку; 29 табліц, бібліяграфічны спіс у 28 крыніц.

Ключавыя словы: РУСКАЯ МОВА, XVIII ст., ЛЕКСІЧНАЕ ПАЗЫЧАННЕ, КАЦЯРЫНА II, ЗАСВАЕННЕ НОВАГА СЛОВА, ТЭМАТЫЧНЫЯ ГРУПЫ ЛЕКСІКІ.

Аб'ект даследавання – запазычаныя словы ў п'есах, казках, мемуарах і ўказах Кацярыны II, а таксама ліставанне імператрыцы з Рыгорам Пацёмкіным.

Мэта працы – выяўленне семантычных і фармальных асаблівасцяў запазычаных слоў у рускай мове другой паловы XVIII у. на матэрыяле складанняў Кацярыны II, а таксама вызначэнне месца гэтых слоў у гісторыі рускай мовы.

Метады даследавання: пошук лексічных адзінак замежнага паходжання, класіфікацыя па тэматычных групам, аналітычнае апісанне.

Вынікі даследавання:

1. У вывучаных складаннях Кацярыны II выяўлена 300 лексічных адзінак, якія могуць быць аднесены да 7 тэматычных груп: назвы твараў, групы твараў; назвы побытавых рэалій; назвы са сферы мастацтваў; назва адміністрацыйных паняткаў і з'яў; грамадска-палітычная лексіка; іншае; вайсковая лексіка.

2. Усталявана, што пазычанні пераважаюць з нямецкага, французскага і польскага(мовы-пасярэдніка) моў. Таксама былі выяўлены пазычанні з ангельскага, лацінскага, грэцкага, італьянскага, галандскага, лацінскага, латышскага, турэцкага, іспанскай і цюркскай моў.

3. Высветлена, што сярод выяўленых спосабаў засваенні пададзены ўсё, традыцыйна вылучаныя ў навуковай і навучальнай літаратуры: уласна семантычны, фанетычны, лексічны, граматычны. Пераважае лексічна-фанетычны спосаб засваенні пазычанняў, далей па змяншэнні ідуць лексіка-фанетыка-граматычны, лексіка-фанетыка-граматыка-семантычны, лексіка-фанетыка-граматычны і калька.

4. Большасць выяўленых слоў да гэтых знаходзяцца ў актыўным запасе. Сярод слоў, якія знаходзяцца ў пасіўным запасе, пераважаюць лексічныя і семантычныя гістарызмы. Галоўным чынам лексічныя.

5. Вывучыўшы па слоўніках лёс слоў у названых тэматычных групам, мы знайшлі словы, якія актыўна выкарыстоўваліся ў XVIII стагоддзі, але ў цяперашні час страцілі сваю актуальнасць і не выкарыстоўваюцца нават у мовах, адкуль прыйшлі. Большасць такіх слоў была выяўлена ў групе характарыстык твараў па прафесіі і родзе дзейнасці.

6. Супаставіўшы тэматычныя групы з працамі Кацярыны Аляксееўны, мы выявілі, што мемуары ўтрымваюць пазычанні, якія ставяцца да такіх тэматычных груп як «назву побытавых рэалій», «назву са сферы мастацтваў», «іншая», «назва твараў, групы твараў».

У ліставанні паміж Кацярынай і Рыгорам Пацёмкіным прысутнічаюць пазычанні, якія ставяцца да такіх тэматычных груп як «грамадска-палітычная лексіка», «назва побытавых рэалій», «назвы твараў, групы твараў», «вайсковая лексіка», «марская справа».

У афіцыйных дакументах пераважаюць пазычанні з такіх тэматычных груп як «назвы твараў, групы твараў», «грамадска-палітычная лексіка», «вайсковая лексіка», «назва адміністрацыйных паняткаў і з'яў».

ABSTRACT

The diploma work has a volume of 51 pages, 29 spreadsheets, bibliographic list, 55 pages of supplement, 20 sources.

Key words: RUSSIAN WORDS, XVIII c., LEXICAL BORROWING, CATHERIN II, ADOPTION OF NEW WORDS, THEMATIC GROUPS OF VOCABULARY.

The object of research is borrowed words in plays, fairy tales, memoirs and edicts of Catherine II, as well as correspondence of the Empress with Grigory Potemkin.

The aim of the work is to identify the semantic and formal features of borrowed words in the Russian language of the second half of the 18th century. On the material of the writings of Catherine II, and also the definition of the place of these words in the history of the Russian language.

Research methods: search for lexical units of foreign origin, classification by thematic groups, analytical description.

Results of the study:

1. In the studied works of Catherine II, 300 lexical units were found, which can be assigned to 7 thematic groups: names of persons, groups of persons; Names of everyday realities; Names from the sphere of the arts; The name of administrative concepts and phenomena; Socio-political vocabulary; Other; Military vocabulary.

2. It is established that borrowings predominate from German, French and Polish (the language of intermediary) languages. Also, borrowings were found from English, Latin, Greek, Italian, Dutch, Latin, Latvian, Turkish, Spanish and Turkic.

3. It is found out that among the methods of development that have been identified are all those traditionally allocated in the scientific and educational literature: semantic, phonetic, lexical, grammatical proper. The lexical-phonetic way of developing borrowings prevails, then lexico-phonetic-grammatical, lexico-phonetics-grammatical-semantic, lexico-phonetic-grammatical and tracing-grammatical are further descending.

4. Most of the words found are still in active stock. Among the words that are in a passive stock, lexical and semantic historicisms prevail. Basically lexical.

5. Having studied the fate of words in these thematic groups, we found words that were actively used in the XVIII century, but at the present time have lost their relevance and are not used even in the languages from which they came. Most of these words were revealed in the group of characteristics of persons by profession and occupation.

6. Comparing the thematic groups with the work of Ekaterina Alekseevna, we found that the memoirs contain borrowings that refer to such thematic groups as

"the name of everyday realities," "the name from the sphere of the arts," "the other," "the name of individuals, groups of persons."

In the correspondence between Ekaterina Alekseevna and Grigory Potemkin there are borrowings that refer to such thematic groups as "socio-political vocabulary", "name of everyday realities", "names of individuals, groups of persons", "military vocabulary", "maritime affairs".

In official documents, borrowings from such thematic groups as "names of persons, groups of persons", "sociopolitical vocabulary", "military vocabulary", "the name of administrative concepts and phenomena" prevail.